

Tiltak for økt kvalitet ved hvalsafari

Contents

Bakgrunn.....	3
Problemstilling	3
Veien videre	4
Sertifiseringsordning.....	4
Aktivitet i båt.....	4
Aktivitet i vann	5
Forslaget.....	5
Forskning / Film prosjekter:.....	5
Referanser.....	5

Bakgrunn

Reiselivsnæringen i Norge er under kraftig utvikling og vekst. I Nord Norge er mange reiselivsaktiviteter naturbaserte og representerer virksomhet som tradisjonelt ikke har fått større oppmerksomhet fra myndigheter og det offentlig. De siste år har økningen medført fremvekst av mange nye aktører, ulike reiselivs konstellasjoner og offentlige støttetiltak for reiselivsnæringen.

Veksten tiltrekker seg ikke bare lokale aktører, men også utenlandske operatører ser forretningsmuligheter i Norge.

Kombinasjonen av en umoden reiselivsnæring og aggressive utenlandske operatører skaper mange uønskede situasjoner. Andre land har tilrettelagt for en kontrollert og kvalitetsmessig vekst av turisme som næring og dermed fått realisert et større potensiale i reiselivsnæringen.

Problemstillingene ble reist i møte mellom NHO Reiseliv og fiskeri- og sjømatministeren den 15 juni 2021, der ministeren ba om konkrete forslag til tiltak.

Problemstilling

Hvalsafari

Hvalsafari har vært bedrevet kommersielt i Norge og internasjonalt i mange år, både fra båt og i sjøen. Antall aktører i Nord Norge har imidlertid økt kraftig de siste år, og har skapt konfliktsituasjoner mellom aktørene og mellom aktører og fiskeri.

I 2019 ble det derfor utviklet og vedtatt ny forskrift om utøvelse av hvalsafari.

Representanter for enkelte aktør (ofte destinasjonsselskaper) har også laget ulike retningslinjer for utøvelse av virksomheten.

Problemstillingen i 2021 er imidlertid at aktørene ikke følger hverken forskrift eller retningslinjer og oppfølging av overtredelse er svært mangelfull

Mye av diskusjonen har også vært preget av manglende faktagrunnlag, spesielt den vannbaserte aktiviteten.

Hvalsafari aktivitetene er også preget av at

mange utenlandske fartøyer driver hvalsafari og annen kommersiell reiselivsvirksomhet hele eller deler av året. De fleste av disse virksomhetene er ikke registrert i Norge, og betaler dermed ikke skatt til Norge, følger ikke norske arbeidsvilkår som minstelønn, forsikringer etc.

Det er grunn til å anta at mange av disse virksomheter heller ikke rapporterer og betaler skatt og avgifter i eget land. Eksempelvis et selskap er registrert i et land, båten registrert i et annet land, mens betalingstransaksjoner for turer gjennomføres via et tredje land. Ingen av disse land er Norge selv om båten har operert fra Norge minst de siste 4 år.

For norske aktører medfører dette høyst ulike konkurranseforhold mht pris, kvalitet og innhold.

Veien videre

Potensialet i reiselivsnæringen er stort, og de kvaliteter Norge innehar bør ivaretas bedre. Norge har mange relativt små reiselivsaktører og noen få større. For de problemstillinger som er nevnt ovenfor foreslås det å innføre en sertifiseringsordning av hvalsafari aktørene for å ivareta kvalitet og for å sikre bærekraftig vekst av næringen

Sertifiseringsordning

Hensikten med sertifiseringsordningen er å sikre dyrevelferd, ivareta sikkerhet for mennesker og dyr og utvikle en bærekraftig næring.

Ordningen skal i første rekke gjelde kommersielle aktører, dvs alle som direkte tilbyr aktiviteter eller leier ut farkoster som benyttes til hvalsafari. Forhold knyttet til ikke kommersielle aktører må belyses i det videre arbeide.

Det skilles mellom aktiviteter som utøves i båt og aktiviteter der mennesker er fysisk i sjøen.

Aktivitet i båt

For **tradisjonell hvalsafari** fra båt forefinnes det allerede gode retningslinjer som reiselivsnæringen kan rette seg etter, både nasjonale registrerte selskaper og utenlandske operatører i Norge. Det må stilles krav om at disse retningslinjer for hvalsafari skal etterfølges. Eksempel på retningslinjer finnes [her](#). Harmonisering av de ulike retningslinjene er imidlertid påkrevd for å få felles nasjonale retningslinjer:

- Alle som skal drive kommersielt med hvalsafari skal inneha minimum et dagskurs som dekker viktige aspekter av hvalsafari og som hensyntar sikkerhet for gjester, dyreliv og regler på vannet. Lignende kurs ble i perioder kjørt av destinasjonsselskaper, og må være et krav for selskaper i fremtiden.
- Sertifikatkrav for skipper (Retten til å føre skip/båt) er godt regulert av sjøfartsdirektoratet for båter både under og over 15 meter brukt til kommersielle turer på norskregistrerte skip. Men det er en gråsonerom for utenlandske båter som ikke har samme sertifikater/sertifikatkrav som Norge, og hvor skipsfartskontrollen i liten grad kontrollerer sertifikater.
- For personbefordring kreves også sikkerhetskurs jmf krav om sikkerhetsopplæring på sjø (Sikkerhetskurs for sjøfolk og krise/passasjer handtering).
- Ved utleie av båt med formål om hvalsafari uten sertifisert skipper (f.eks båtutleie selskaper, rorbuer, småbåter, etc) skal ansvarlig utleier ha gjennomgått gjeldende kursing og gjøres ansvarlig for opplæring av leietakere i hht gjeldende retningslinjer.
- Norsk lov krever minimum båtførerprøven / ICC sertifikat for å kunne føre båt med mer enn 25 hk. I tillegg må utleiekontrakten verifisere at leietaker har gjennomgått kursing som nevnt i punkt 1. Båtene skal være utstyrt hensiktsmessig i henhold til krav fastsatt av sjøfartsdirektoratet for kommersiell virksomhet.
- Regler for aktiviteter i vann gjøres også gjeldende her.

Aktivitet i vann

I dag finnes det få norske retningslinjer for vannbaserte aktiviteter. Dette til tross for at det er forbundet med risiko og gå i sjøen vinterstid sammen med hvaler som beiter. Vannbaserte aktiviteter krever kompetanse og kunnskap om mange forhold og det foresås at

- Alle vannaktiviteter skal være overvåket av en guide med relevant kompetanse.
- Guiden skal være i vannet sammen med andre dykkere både for kontroll og for inngripen ved uhell. Dagens praksis/retningslinjer med skipper som dykkeguide er ikke forenelig med hverken sikkerhet for båt/mannskap eller mennesker i vannet

Forslaget

Det utvikles et sertifiseringsprogram av dykkeguider som dekker ansvarlig utøvelse, sikkerhet og etiske forhold. Programmet skal sikre alle vannbaserte aktiviteter både av teoretisk og praktisk art.

Etter gjennomført program registreres guidene i et sentralt register sammen med informasjon om arbeidsgiver/operatør. En guide må fylle minimumskravene;

Gyldig EFR (Emergency First Response) sertifikat

Helseattest

Bekreftelse på gjennomgått opplæring for profesjonell dykking eller guiding. Godkjente utdanningsinstitusjoner ^{ma} defineres

Gyldig ansvarsforsikring tilsvarende Divers Alert Network (DAN) eller lignende ¹

Tonga er et godt eksempel på tilsvarende sertifiseringsordning ordning, se [LINK](#)

World Cetacean Alliance Certification. WCA er det eneste internasjonale organisasjon som setter globale standarder for hvalsafari, men det er så langt frivillig å ta i bruk. [Link til relevant publikasjon fra WCA.](#)

Forskning / Film prosjekter:

Mange aktører selger ulike tjenester under «dokumentar prosjekter» eller «forskning» uten at det foreligger noen faktiske prosjekter. Aktørene påberoper seg retten til å bryte reguleringer og retningslinjer. Dette leder til farlige situasjoner og konflikter med andre aktører

For denne type aktiviteter foreslås at disse gjøres søknadspliktige. Søknad må kunne verifiseres, f.eks ved at å dokumentasjon av forskningsprosjektet. Søknad om avvik fra standard retningslinjer må godkjennes av en offentlig institusjon.

Referanser

- Lisenser benyttet ved forskning - [Fisheries and Oceans Canada](#):
- Tillatelse ifbm filming fra South Africa: [LINK](#)

Vedlegg 1; «Generelt om andre lands løsninger» gir eksempler på hvordan andre har løst tilsvarende problemstillinger som notatet tar opp.

¹ EUF - European Underwater Federation
IDSA - International Diving Schools Association
IDSSC - International Diving Safety Standards Commission
IMCA - International Marine Contractors Association
WRSTC - World Recreational Scuba Training Council

Vedlegg 1; Generelt om andre lands løsninger

Norge fører en meget liberal politikk innen reiseliv mht til utenlandske operatører. Utenlandske cruise båter, mindre fritidsbåter og charterbåter som opereres av operatører som ikke er registrert i Norge er kraftig økende og det synes som om pandemien har akselerert antallet.

Utenlands registrerte fartøyer og operatører opererer under andre betingelser enn norske. Dette være seg skatter og avgifter, krav til fartøy og mannskap, arbeidsrettigheter og lønn/sosiale forsikringer for ansatte/engasjerte.

Dette skaper en urimelig konkurransesituasjon og norske reiselivsbedrifter taper mot utenlandske operatører.

Sammenlignet med andre land i EU praktiserer Norge utenlandske aktører meget liberalt. Nedenfor er det listet opp eksempler fra Boreal Yachting's intensjon om utenlandsetableringer, alle innen EU området.

KROATIA – er stor på sjøveis turisme og chartervirksomhet.

Etter Jugoslavias fall har Kroatia bygget opp en turistindustri med unik vekst. Kroatia har utviklet seg til å bli en av Europas viktigste båtturisme destinasjoner gjennom et nasjonalt støttet og styrt program for utvikling av reiselivsnæringen. De siste 15 årene har Kroatia hatt en årlig vekst innen næringen på rundt 20 %.

OECD rapporten gir et innblikk i hvordan landet har designet veksten av reiselivet.

Skal utenlandske private eller selskaper starte virksomhet innen båtturisme i Kroatia må de først registrere et selskap i landet. I tillegg må båter registreres i Kroatia – en kan ikke komme inn med en utenlandsk registrert seilbåt og starte utleie virksomhet. Skipspapirene blir kontrollert i alle havner for alle båter i kommersiell trafikk.

Spania (Grand Canaria)

Alle utenlandske båter blir registrert i havnene og fulgt opp av havnevesenet. En utenlandsk båt der mannskap benytter båten som bolig/bosted over en lengere periode, blir avkrevet inntolling (VAT) dersom båten har vært i landet mer enn 18 måneder.

For å unngå å betale VAT må båten ut i internasjonalt farvann og registreres i et annen lands havn årlig.

Hvis eier av båt kjøper/leier seg boplass (hus, leilighet) på land forfaller VAT på båten umiddelbart. All kommersiell aktivitet krever et lokalt registrert selskap.

Italia

I Italia må alle som skal drive kommersiell virksomhet/aktivitet registrere seg før de får gjøre noe som helst. Dette er satt i system av det offentlig og egne registrerings kontorer finnes i alle større havner for administrasjon av virksomheten.

Felles for alle eksemplene er en aktiv kontroll fra offentlige myndigheter.

Sør-Afrika

Sør-Afrika er kjent for å ivareta, utvikle og tilrettelegge sine naturbaserte ressurser innen turisme. Et av mange spektakulære tiltak er overførbar til hvalsafari er dykking med Hvithai. Myndighetene har her utviklet et system der operatører som ønsker å tilby dykking med hvithai på kommersiell basis må innha en tidsbestemt tillatelse.

Eksempler på prosedyrer fra Sør-Afrikanske myndigheter er Regler for utøvelse og et eksempel på Tillatelse til å drive dykking med hvithai.

Et eksempel på en samordnet tilrettelegging, kontroll og kommersialisering er; South African National Parks - SANParks - Official Website - Accommodation, Activities, Prices, Reservations.